

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΕΡΕΥΝΑ

**Καταγγελλόμενες επαναπροωθήσεις
στην Τουρκία αλλοδαπών που είχαν εισέλθει
στην Ελλάδα αναζητώντας διεθνή προστασία**

Ενδιάμεση έκθεση
(ενημέρωση έως 31 Δεκεμβρίου 2020)

Η παρούσα ενδιάμεση έκθεση για τις καταγγελλόμενες επαναπροωθήσεις στην Τουρκία πολιτών τρίτων χωρών αποτελεί προϊόν της έρευνας που αυτεπαγγέλτως ξεκίνησε ο Συνήγορος του Πολίτη το καλοκαίρι του 2017, μέχρι και το τέλος του 2020 (αποφάσεις του Συνηγόρου της 9ης Ιουνίου 2017 και της 10ης Σεπτεμβρίου 2018), υπό την εποπτεία του Συνηγόρου **Ανδρέα Ι. Ποττάκη**.

Συγγραφή & Επιμέλεια Έκθεσης: Γιάννης Μπούτσελης, ειδικός επιστήμονας

Επιτρέπεται η δωρεάν αναπαραγωγή του κειμένου αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή ή μέσο, υπό την προϋπόθεση ότι αναπαράγεται με τρόπο ακριβή και μη παραπλανητικό.

Είναι απαραίτητη η αναφορά στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του Συνηγόρου του Πολίτη και στον τίτλο της έκδοσης. Σε περίπτωση που περιλαμβάνεται υλικό τρίτων, πρέπει να ζητηθεί η άδεια από τον αντίστοιχο κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων.

Για ερωτήματα σχετικά με την έκδοση παρακαλώ επικοινωνήστε στο press@synigoros.gr

Η Έκθεση είναι διαθέσιμη ηλεκτρονικά στην σελίδα:
<https://www.synigoros.gr>

© Συνήγορος του Πολίτη
Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 – Αθήνα, Τηλ.: (+30) 213 1306 600
www.synigoros.gr

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ - THE GREEK OMBUDSMAN

@Synigoros

Σελίδες: 32
ISBN: XXXXX

Στο εξώφυλλο απεικονίζεται χάρτης του OpenStreetMap® τα δεδομένα διατίθενται υπό την άδεια Open Database License και η χαρτογραφία είναι υπό την άδεια CC-BY-SA | © Συνεισφέροντες του OpenStreetMap | <https://www.openstreetmap.org/copyright>

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή.....	4
II. Ιστορικό.....	6
III. Καταγγελλόμενα περιστατικά επαναπροώθησεων	9
IV. Επιμέρους αναφορές-καταγγελίες που διερεύνησε ο Συνήγορος.....	13
V. Ενέργειες του Συνηγόρου του Πολίτη και ανταπόκριση της διοίκησης.....	17
VI. Η αρχή της μη επαναπροώθησης.....	26
VII. Διαπιστώσεις.....	28
VIII. Συνολική εκτίμηση του Συνηγόρου του Πολίτη – Προτάσεις.....	31

I. Εισαγωγή

Ο Συνήγορος του Πολίτη παρακολούθησε, στις αρχές Ιουνίου του 2017, ανακοινώσεις διεθνών φορέων και πολιτικών κομμάτων καθώς επίσης και σειρά δημοσιευμάτων του Τύπου, σχετικά με καταγγελίες περί παράνομων επαναπροωθήσεων, στην περιοχή του Έβρου, από την Ελλάδα στην Τουρκία, τούρκων πολιτών που φέρονταν ότι επιθυμούσαν να ζητήσουν διεθνή προστασία.

Αλληπάλληλα δημοσιεύματα έφεραν όργανα της πολιτείας να προσβάλλουν θεμελιώδη δικαιώματα αλλοδαπών και τη χώρα να προβαίνει σε συστηματική παραβίαση κανόνων του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου, σε μία θεματική που εμπίπτει στις αρμοδιότητες του Συνηγόρου του Πολίτη.

Στις 9 Ιουνίου 2017, η ανεξάρτητη αρχή αποφάσισε¹ τη διενέργεια αυτεπάγγελτης έρευνας. Στους μήνες που ακολούθησαν, καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις στην Τουρκία, μέσω του Έβρου, τόσο Τούρκων όσο και πολιτών τρίτων κρατών, συνέχισαν να δημοσιοποιούνται σε μέσα ενημέρωσης και να καταγγέλλονται από την κοινωνία των πολιτών. Παράλληλα, ο Συνήγορος έγινε αποδέκτης αναφορών με παρόμοιο περιεχόμενο. Έτσι, στις 10 Σεπτεμβρίου 2018, η ανεξάρτητη αρχή αποφάσισε να διευρύνει το αντικείμενο της αυτεπάγγελτης έρευνας περιλαμβάνοντας σε αυτήν ενδεχόμενες επαναπροωθήσεις, από την Ελλάδα στην Τουρκία μέσω του Έβρου, και πολιτών τρίτων κρατών που φέρονταν ότι αναζητούσαν διεθνή προστασία.

Καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις στη περιοχή του Έβρου εξακολούθησαν να διατυπώνονται από τη κοινωνία των πολιτών αλλά και διεθνείς οργανισμούς. Ως αξιοσημείωτη εξέλιξη κατά το έτος 2019 καταγράφεται η για πρώτη φορά μεταξύ των καταγγελιών που εξετάζει ο Συνήγορος του Πολίτη διαταγή διενέργειας διοικητικής έρευνας για καταγγελλόμενα περιστατικά αστυνομικής αυθαιρεσίας, στο ιστορικό των οποίων περιγράφεται και επιχείρηση παράνομης επαναπροώθησης. Τις έρευνες αυτές παρακολουθεί η ανεξάρτητη αρχή υπό την ειδική της αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού

¹ Απόφαση με αριθμό πρωτοκόλλου Γρ. Συνηγ. 105/9-6-2017
<https://www.synigoros.gr/resources/20170609-apof-ayt-ereyn-epanaprooth.pdf>

Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης.

Η παρούσα, ενδιάμεση, έκθεση για καταγγελλόμενες επαναπροωθήσεις στη Τουρκία πολιτών τρίτων χωρών παρέχει μία σύντομη, περιληπτική καταγραφή της πορείας της έρευνας που αυτεπαγγέλτως ξεκίνησε ο Συνήγορος του Πολίτη το καλοκαίρι του 2017, μέχρι και το τέλος του 2020. Παραθέτει το εύρος της έρευνας, παρουσιάζει βασικές πτυχές των καταγγελλόμενων περιστατικών, καταγράφει τη διαχείριση των καταγγελλομένων από τη Διοίκηση και προβαίνει σε προτάσεις, στη κατεύθυνση της θωράκισης της νομιμότητας, της ενίσχυσης της διαφάνειας, του πλήρους σεβασμού στις αρχές του κράτους δικαίου.

Η έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη συνεχίζεται.

II. Ιστορικό

Στις 7 Ιουνίου 2017, ο (τότε) Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, Νιλς Μούιζνιεκς, αναφερόμενος σε καταγγελλόμενες επαναπροωθήσεις Τούρκων από την Ελλάδα, κάλεσε τις ελληνικές αρχές “να σταματήσουν αμέσως τις επιχειρήσεις επαναπροώθησης και να τηρήσουν τις υποχρεώσεις τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα ώστε να εξασφαλίσουν ότι όλοι οι άνθρωποι που φθάνουν στην Ελλάδα θα μπορούν να αναζητήσουν και να απολαύσουν αποτελεσματικά το άσυλο”².

Μία ημέρα μετά, στις 8 Ιουνίου 2017, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες “εξέφρασε τη βαθιά ανησυχία της για τις συνεχιζόμενες αναφορές σχετικά με επιστροφές και επαναπροωθήσεις που φέρονται να λαμβάνουν χώρα στα χερσαία σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.” Ο αντιπρόσωπος στην Ελλάδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Φλίπ Λεκλέρκ πρόσθεσε, ότι “τέτοιου είδους ισχυρισμοί για άτυπες αναγκαστικές επιστροφές έχουν καταγραφεί ξανά στο παρελθόν και είναι ζωτικής σημασίας να τους διερευνήσουν διεξοδικά οι ελληνικές αρχές”³.

2 Η δήλωση αναρτήθηκε στον λογαριασμό Facebook του Επιτρόπου και είχε, στο σύνολό της, ως εξής: «Ανησυχώ ιδιαίτερα για τις ομαδικές απελάσεις Τούρκων που ζητούν άσυλο από την Ελλάδα, όπως έχει αναφερθεί. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς, οι ελληνικές δυνάμεις ασφαλείας τις τελευταίες ημέρες επέστρεψαν ομαδικά στην Τουρκία αρκετούς ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένου ενός δημοσιογράφου, εμποδίζοντας έτσι την προσπάθειά τους να αναζητήσουν και να λάβουν άσυλο. Προτρέπω τις ελληνικές αρχές να σταματήσουν αμέσως τις επιχειρήσεις επαναπροώθησης και να τηρήσουν τις υποχρεώσεις τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ώστε να εξασφαλίσουν, ότι όλοι οι άνθρωποι που φθάνουν στην Ελλάδα θα μπορούν να αναζητήσουν και να απολαύσουν αποτελεσματικά το άσυλο. Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι η Ελλάδα έχει υποστεί τεράστια μεταναστευτική πίεση τα τελευταία χρόνια και η βοήθεια που έλαβε από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ απέχει πολύ από την αποτελεσματική αντιμετώπιση τόσο των πιέσεων αυτών όσο και των δεινών που υποφέρουν οι πρόσφυγες στη χώρα. Ωστόσο, ακόμη και σε ιδιαίτερα δύσκολες καταστάσεις, τα κράτη δεν μπορούν να καταφεύγουν σε πρακτικές - όπως οι ομαδικές απελάσεις - οι οποίες δεν συμμορφώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και την αρχή της μη επαναπροώθησης που κατοχυρώνεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες» <https://www.facebook.com/CommissionerHR/posts/806097949566117> , μετάφραση του συντάκτη.

3 <https://www.unhcr.org/gr/6238-η-υ-α-εκφοράζει-την-έντονη-ανησυχία-της.html>

Την ίδια ημέρα και την επομένη (8 και 9 Ιουνίου 2017), τρία πολιτικά κόμματα του ελληνικού Κοινοβουλίου αναδείκνυαν το ίδιο ζήτημα και ζητούσαν άμεση και αποτελεσματική διερεύνηση των καταγγελιών. Η “Δημοκρατική Συμπράταξη” με ανακοίνωσή της⁴ καλούσε τη Δικαιοσύνη αλλά και τον Συνήγορο του Πολίτη να ερευνήσουν τις καταγγελίες και με ερώτηση βουλευτή της στο Κοινοβούλιο⁵ ζητούσε ενημέρωση από τους υπουργούς Μεταναστευτικής Πολιτικής και Εσωτερικών. Το “Ποτάμι” ζήτησε τη διερεύνηση των καταγγελιών από την Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου στην οποία κατέθεσε σχετικό φάκελο με υποθέσεις⁶. Στις 9 Ιουνίου 2017, 25 βουλευτές του “ΣΥΡΙΖΑ” κατέθεσαν σχετική ερώτηση στη Βουλή⁷.

Οι παραπάνω παρεμβάσεις έκαναν αναφορά σε ανακοίνωση που είχε εκδώσει η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σχετικά με καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις στον Έβρο πολιτών Τουρκίας. Η Ένωση τόνιζε ότι η “άτυπη και βίαιη επαναπροώθηση οποιουδήποτε προσώπου θεωρείται πράξη βίας και παραβιάζει κατάφωρα το διεθνές δίκαιο και τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας. Η συστηματική όμως, όπως προκύπτει, και συντεταγμένη επαναπροώθηση ανθρώπων που ζητούν άσυλο και οι οποίοι στη χώρα τους διώκονται ως αντιφρονούντες συνιστά πολιτικό μακιαβελισμό χωρίς προηγούμενο”⁸.

Οι εφημερίδες και οι ειδησεογραφικές ιστοσελίδες έδωσαν μεγάλη δημοσιότητα, με άρθρα που συνεχίστηκαν και τις επόμενες ημέρες, τόσο στις καταγγελίες όσο και στις αντιδράσεις στην Ελλάδα και στο εξωτερικό⁹.

Καθ’ όλη τη διάρκεια των ετών 2017 και 2018 οι καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις στον Έβρο παρέμειναν στην επικαιρότητα και απασχόλησαν διεθνείς οργανισμούς και οργανώσεις,

4 <http://pasok.gr/ανακοίνωση-της-δημοκρατικής-συμπρά-20/>

5 <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c0d5184d-7550-4265-8e0b-078e1bc7375a/10093313.pdf>

6 <http://topotami.gr/o-stavros-theodorakis-stin-isangelea-tou-ariou-pagou-gia-tis-paratipes-epanaproothisis-tourkon-politon/>

7 <https://www.syriza.gr/article/id/70067/Erwthsh-boyleytw-n-SYRIZA-gia-tis-epanaprowthseis-Toyrkwn-politwn.html>

8 <https://www.hlhr.gr/νέες-επαναπροωθήσεις-τούρκων-αιτούν/>

9 Ενδεικτικά, *Εφημερίδα των Συντακτών* 8 Ιουνίου 2017 “Έντονη ανησυχία για τις επαναπροωθήσεις στην Τουρκία” https://www.efsyn.gr/ellada/dikaiomata/113067_entoni-anisyhia-gia-tis-epanaproothiseis-stin-toyrkia, *Η Καθημερινή* 8 Ιουνίου 2017 “Αντιδράσεις για καταγγελίες επαναπροώθησης” <https://www.kathimerini.gr/society/912908/antidraseis-gia-kataggelies-epanaproothisis/>

την κοινωνία των πολιτών και τον Τύπο¹⁰. Αφορούσαν, μάλιστα, όχι μόνο πολίτες Τουρκίας αλλά και πολίτες τρίτων κρατών που περνούσαν από την Τουρκία στην Ελλάδα μέσω των χερσαίων συνόρων και του ποταμού Έβρου. Την ίδια περίοδο, ο Συνήγορος άρχισε να δέχεται και αναφορές, κυρίως από οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην υποστήριξη αιτούντων άσυλο.

¹⁰ Βλ. ενδεικτικά σχετικές ανακοινώσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου τον Ιούλιο του 2017 και τον Νοέμβριο του 2018, την ανακοίνωση του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες στις 20 Φεβρουαρίου 2018, και τις προκαταρκτικές παρατηρήσεις της αντιπροσωπείας της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας που επισκέφτηκε την Ελλάδα στο διάστημα 10-19 Απριλίου 2018.

III. Καταγγελλόμενα περιστατικά επαναπροωθήσεων

Αμέσως μετά την έναρξη της αυτεπάγγελτης έρευνας για επαναπροωθήσεις στον Έβρο, ο Συνήγορος του Πολίτη έγινε αποδέκτης, είτε άμεσα είτε ως κοινοποίηση, καταγγελιών για παρόμοια περιστατικά. Οι πληροφορίες αυτές αξιοποιήθηκαν, όπου αυτό ήταν δυνατόν, στο πλαίσιο της αυτεπάγγελτης έρευνας. Συγκεκριμένα:

- Στις 16 Ιουνίου 2017, η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου κοινοποίησε στον Συνήγορο του Πολίτη την από 12 Ιουνίου 2017 μηνυτήρια αναφορά της προς την Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου για δύο περιστατικά επαναπροώθησης Τούρκων στην περιοχή του Έβρου¹¹.
- Στις 22 Ιουνίου 2017, η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου κοινοποίησε στον Συνήγορο του Πολίτη επιστολή της προς τον διευθυντή της Frontex για τα ίδια περιστατικά.
- Στις 27 Ιουνίου 2017, η οργάνωση “Γιατροί Χωρίς Σύνορα” προώθησε στον Συνήγορο του Πολίτη μαρτυρία επαναπροώθησης, από την Ελλάδα στην Τουρκία, τετραμελούς οικογένειας από τη Συρία¹².
- Στις 21 Ιουλίου 2017, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, απαντώντας στην από 28 Ιουνίου 2017 επιστολή του Συνηγόρου του Πολίτη¹³, έστειλε στην ανεξάρτητη αρχή αντίγραφα τριών προηγούμενων επιστολών του οργανισμού προς τις ελληνικές αρχές που περιείχαν καταγγελίες και προσωπικές καταθέσεις για παράνομες επαναπροωθήσεις. Έστειλε, επίσης, αντίγραφο επιστολής της υπηρεσίας Εσωτερικών Υποθέσεων της αστυνομίας, με θέμα την ενδεχόμενη διενέργεια σχετικής προκαταρκτικής εξέτασης και την απάντηση του οργανισμού

11 Το ένα καταγγελλόμενο περιστατικό αφορούσε τούρκο δημοσιογράφο που κατονομαζόταν και δύο ακόμα άγνωστα πρόσωπα οι οποίοι φέρονται ότι πέρασαν στην Ελλάδα στις 24 Μαΐου 2017 και επαναπροωθήθηκαν αυθημερόν στην Τουρκία. Το δεύτερο αφορούσε εξαμελή οικογένεια Τούρκων που κατονομάζονταν και ένα ακόμα άγνωστο πρόσωπο οι οποίοι φέρονται ότι επαναπροωθήθηκαν στις 2 Ιουνίου 2017.

12 Για την ίδια υπόθεση είχε προηγηθεί συνάντηση αντιπροσωπείας της οργάνωσης με τον Συνήγορο του Πολίτη στα γραφεία της ανεξάρτητης αρχής (βλ. “Συναντήσεις”).

13 βλ. “Επιστολές σε διοίκηση και φορείς”

στην επιστολή αυτή. Ο οργανισμός επεσήμανε, ότι τα προσωπικά στοιχεία των καταγγελλόντων δεν μπορούσαν να δημοσιοποιηθούν¹⁴.

- Στις 23 Αυγούστου 2018, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έστειλε στον Συνήγορο αντίγραφο επιστολής προς τη γενική επιθεωρήτρια Αστυνομίας Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων. Με την επιστολή αυτή, εφιστούσε την προσοχή της σε 19 μαρτυρίες για περισσότερα από 20 περιστατικά καταγγελλόμενης επαναπροώθησης, συνολικά περίπου 1.500 - 2.000 αλλοδαπών, στην περιοχή του Έβρου κατά την χρονική περίοδο από τον Οκτώβριο του 2017 έως τον Ιούνιο του 2018. Τα πρόσωπα που παρείχαν τις μαρτυρίες στην Ύπατη Αρμοστεία δεν δέχθηκαν να γνωστοποιήσουν στις αρχές τα ονόματά τους και άλλα προσωπικά δεδομένα που θα οδηγούσαν σε ενδεχόμενη ταυτοποίησή τους. Ο οργανισμός επεσήμανε, ότι, σύμφωνα με άλλες αναφορές που έχει λάβει, τα περιστατικά ήταν ενδεχομένως πολύ περισσότερα από αυτά που ανέφεραν οι μαρτυρίες και ζητούσε να διεξαχθεί σχετική έρευνα από την αστυνομία.
- Στις 19 Φεβρουαρίου 2019, η Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας έδωσε στη δημοσιότητα την έκθεσή της για την επίσκεψή στην Ελλάδα τον Απρίλιο του 2018. Η Επιτροπή σημειώνει, ότι έλαβε αρκετές αξιόπιστες καταγγελίες για επαναπροωθήσεις από την Ελλάδα στην Τουρκία στην περιοχή του ποταμού Έβρου¹⁵.
- Στις 20 Μαΐου 2019, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, έστειλε στον Συνήγορο αντίγραφο δύο επιστολών της προς την υπουργό Προστασίας του Πολίτη. Στην από 2 Μαΐου επιστολή του, ο οργανισμός αναφερόταν σε καταγγελίες για επαναπροώθηση στον Έβρο πολιτών Τουρκίας στα τέλη Απριλίου 2019 και ζητούσε από την υπουργό να διενεργήσει σχετική έρευνα¹⁶. Στην από 3 Απριλίου 2019 επιστολή του, ο οργανισμός

14 Οι επιστολές της Ύπατης Αρμοστείας ήταν αντιστοίχως από 10 Σεπτεμβρίου 2015 (43 περιστατικά του 2015 με συνολικά περισσότερα από 1.000 άτομα, κυρίως πολίτες Συρίας), 4 Απριλίου 2017 (23 περιστατικά του 2016 με συνολικά περίπου 1.000 άτομα) και 2 Ιουνίου 2017 (1 περιστατικό του 2017 με 3 πολίτες Τουρκίας). Η αλληλογραφία με την υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων ήταν και αυτή από το 2015.

15 <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/greece-council-of-europe-anti-torture-committee-calls-for-the-situation-of-psychiatric-patients-to-be-improved-while-criticising-once-again-the-poor-t>

16 Πρόκειται για τις καταγγελίες που στη συνέχεια, στις 10 Μαΐου, δημοσιεύθηκαν στην εβδομαδιαία εφημερίδα Lifo https://www.lifo.gr/articles/greece_articles/236781/apokleistiki-sygklonistiki-martyria-apo-to-teleytaio-push-back-ston-evro

αναφέρεται σε καταγγελίες για περίπου 40 παράνομες επαναπροωθήσεις συνολικά περισσότερων από 2.100 ανθρώπων μέσα στο 2018. Συνημμένα παρέθετε ενδεικτικά 12 αναλυτικές μαρτυρίες αλλοδαπών, τα στοιχεία των οποίων δεν αναφέρονταν αλλά ήταν στη διάθεση του οργανισμού, που κατήγγειλαν ότι έπεσαν θύματα παράνομης επαναπροώθησης.

- Στις 7 Ιανουαρίου 2020, η οργάνωση “Forensic Architecture”, απαντώντας στην από 19 Δεκεμβρίου 2019 επιστολή του Συνηγόρου, έθεσε στη διάθεσή του σύνδεσμο με βίντεο σχετικά με την έρευνα που διεξήγαγε σε συνεργασία με το περιοδικό “Der Spiegel” επισημαίνοντας την προέλευσή του από ανώνυμη πηγή. Ενημέρωσε, επίσης, τον Συνήγορο ότι εντός του 2020 επρόκειτο να δημοσιοποιήσει νέα έρευνα για άλλο περιστατικό εναπαρωώθησης καθώς και μια πιο εκτεταμένη έκθεση για το θέμα σε συνεργασία με την οργάνωση Human Rights 360.
- Στις 5 Μαΐου 2020, η οργάνωση “Border Violence Monitoring Network” έδωσε στη δημοσιότητα μαρτυρίες και φωτογραφίες σχετικά με καταγγελλόμενες επαναπροωθήσεις, από την Ελλάδα στην Τουρκία, 194 αλλοδαπών εντός διαστήματος έξι εβδομάδων. Οι αλλοδαποί, που δεν κατονομάζονταν, φέρονται είτε φιλοξενούμενοι σε δομή υποδοχής στα Διαβατά Θεσσαλονίκης είτε κρατούμενοι στο προαναχωρησιακό κέντρο στο Παρανέστι Δράμας¹⁷.
- Στις 2 Σεπτεμβρίου 2020, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, κοινοποίησε στον Συνήγορο την από 1 Σεπτεμβρίου 2020 επιστολή της προς τον υπουργό Προστασίας του Πολίτη με την οποία εκφράζει την ανησυχία της για τον πολλαπλασιασμό των ισχυρισμών περί βίαιης απομάκρυνσης από την Ελλάδα αλλοδαπών, συμπεριλαμβανομένων αιτούντων άσυλο, που φέρονται να βρίσκονταν στην ενδοχώρα. Στην επιστολή επισυνάπτονται μαρτυρίες για 10 καταγγελλόμενα περιστατικά επαναπροωθήσεων εκατοντάδων αλλοδαπών, που δεν κατονομάζονταν, μέσα στο 2020.
- Στις 6 Οκτωβρίου 2020, 29 μη κυβερνητικές οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ανθρωπιστικού έργου απηύθυναν ανοιχτή επιστολή προς την Βουλή, με κοινοποίηση μεταξύ άλλων και στον Συνήγορο του Πολίτη, στην οποία ζητούσαν να ξεκινήσει επειγόντως έρευνα για όλες τις καταγγελίες για παράνομες

¹⁷ <https://www.borderviolence.eu/press-release-documented-pushbacks-from-centres-on-the-greek-mainland/#more-14563>

επιστροφές αλλοδαπών στην Τουρκία μέσω επαναπροωθήσεων και συλλογικών απελάσεων¹⁸.

- Στις 17 Νοεμβρίου 2020, η οργάνωση “Forensic Architecture”, σε συνέχεια της από Ιανουαρίου 2020 επιστολής της, ενημέρωσε τον Συνήγορο για την έρευνά της σχετικά με περιστατικά επαναπροώθησης από την Ελλάδα στην Τουρκία στην περιοχή του Έβρου, καθώς επίσης και για την κλιμάκωση της βίας στην περιοχή, τον Μάρτιο του 2020.
- Στις 19 Νοεμβρίου 2020, η Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας έδωσε στη δημοσιότητα την έκθεσή της για την επίσκεψή στην Ελλάδα τον Μάρτιο του 2020. Η έκθεση τονίζει, ότι η Επιτροπή έλαβε αξιόπιστες και επίμονες καταγγελίες για επαναπροωθήσεις από την Ελλάδα στην Τουρκία στην περιοχή του ποταμού Έβρου και ζητά από τις ελληνικές αρχές να λάβουν μέτρα για να σταματήσουν οι επαναπροωθήσεις¹⁹.

18 <https://www.hrw.org/el/news/2020/10/05/376552>

19 <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-s-anti-torture-committee-calls-on-greece-to-reform-its-immigration-detention-system-and-stop-pushbacks>

IV. Επιμέρους αναφορές-καταγγελίες που διερεύνησε ο Συνήγορος

Γενική αρμοδιότητα²⁰

1. Υπόθεση 238423 (12 Νοεμβρίου 2017): Καταγγελία πολίτη Αφγανιστάν για παράνομη επαναπροώθηση στην Τουρκία, τον Ιούνιο 2017.
2. Υπόθεση 241140(21 Φεβρουαρίου 2018): Δελτίο Τύπου και σχετική έκθεση με μαρτυρίες²¹ της οργάνωσης “Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες” για επαναπροωθήσεις αλλοδαπών, τα στοιχεία των οποίων δεν αναφέρονταν αλλά ήταν στη διάθεση της οργάνωσης, το 2017 και 2018.
3. Υπόθεση 247063 (6 Ιουλίου 2018): Καταγγελία της οργάνωσης “Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες” για επαναπροώθηση 13 αλλοδαπών (συμπεριλαμβανομένης μιας εγκύου και τριών ανηλίκων), τον Ιούλιο 2018.
4. Υπόθεση 248692(17 Αυγούστου 2018): Καταγγελία της οργάνωσης “Advocates Abroad” για επαναπροώθηση 27 αλλοδαπών, τον Απρίλιο 2018.
5. Υπόθεση 248822(22 Αυγούστου 2018): Καταγγελία της οργάνωσης “Advocates Abroad” για επαναπροώθηση 47 πολιτών Συρίας (συμπεριλαμβανομένης μιας εγκύου), τον Ιούλιο 2018.
6. Υπόθεση 248871(23 Αυγούστου 2018): Καταγγελία της οργάνωσης “Advocates Abroad” για επαναπροώθηση 60 αλλοδαπών, το 2015.
7. Υπόθεση 254214(13 Δεκεμβρίου 2018): Αναφορά τριών οργανώσεων (“Άρσις”, “Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες” και “Human Rights 360”) με θέμα έκθεση²² που έδωσαν στη δημοσιότητα, με μαρτυρίες 39 αλλοδαπών, τα στοιχεία των οποίων δεν αναφέρονταν αλλά ήταν στη διάθεση των οργανώσεων, που καταγγέλλουν ότι έπεσαν θύματα επαναπροώθησης, το 2018. Στη συνέχεια, οι παραπάνω

²⁰ Όπως προβλέπεται από τον ν.3094/2003

²¹ “Αναφορές και μαρτυρίες συστηματικών επαναπροωθήσεων στον Έβρο”, https://www.gcr.gr/media/k2/attachments/martiries_1.pdf

²² “Η νέα κανονικότητα στον Έβρο: αμείωτες συνεχίζονται οι παράνομες επαναπροωθήσεις πολιτών τρίτων χωρών”, https://www.humanrights360.org/wp-content/uploads/REPORT_GR.pdf

οργανώσεις έστειλαν στον Συνήγορο ανακοίνωση της οργάνωσης “Human Rights Watch”²³ με μαρτυρίες 26 αλλοδαπών, τα στοιχεία των οποίων δεν αναφέρονταν αλλά ήταν στη διάθεση της οργάνωσης, που κατήγγειλαν ότι επαναπροωθήθηκαν παράνομα από την Ελλάδα στην Τουρκία, το 2018.

8. Υπόθεση 254863(2 Ιανουαρίου 2019): Καταγγελία πολίτη Τουρκίας για λογαριασμό πολίτη Αφγανιστάν που φέρεται ότι επαναπροωθήθηκε από την Ελλάδα, τον Νοέμβριο του 2016.
9. Υπόθεση 259121 (18 Μαρτίου 2019): Καταγγελία, μέσω της οργάνωσης “Human Rights 360”, πολίτη Συρίας, αναγνωρισμένου από το 2016 πρόσφυγα στη Γερμανία, για επαναπροώθησή του στην Τουρκία, τον Νοέμβριο 2016 και στη συνέχεια για άλλες 14 επαναπροωθήσεις του ιδίου στην Τουρκία το 2017.²⁴
10. Υπόθεση 274266(6 Φεβρουαρίου 2020): Ενημέρωση από την οργάνωση “Γιατροί του Κόσμου” για μηνύματα που έλαβαν από δύο ομάδες αλλοδαπών που καταγγέλλουν, ότι έπεσαν θύματα παράνομης επαναπροώθησης, τον Ιανουάριο του 2020.
11. Υπόθεση 278363 (11 Μαΐου 2020): Καταγγελία της οργάνωσης “Άρσις” για επαναπροώθηση αλλοδαπών στους οποίους περιλαμβάνονταν και ανήλικοι, τον Μάρτιο 2020.
12. Υπόθεση 284939 (7 Σεπτεμβρίου 2020): Καταγγελία πολίτη Ιράν, μέσω της οργάνωσης “Human Rights 360”, για επαναπροώθηση της ίδιας και δεκάδων άλλων αλλοδαπών, τον Ιούλιο 2020.
13. Υπόθεση 284941 (7 Σεπτεμβρίου 2020): Καταγγελία, μέσω της οργάνωσης “Human Rights 360”, πολίτη Ιράν και νυν αναγνωρισμένης πρόσφυγα στη Γερμανία, για διαδοχικές πέντε επαναπροωθήσεις της ίδιας από την Ελλάδα στην Τουρκία, μέσα στο 2020.
14. Υπόθεση 284945 (7 Σεπτεμβρίου 2020): Καταγγελία τεσσάρων πολιτών Αφγανιστάν, κατόχων δελτίων αιτούντος άσυλο, μέσω της οργάνωσης “Human Rights 360”, για σύλληψή τους στην Ηγουμενίτσα, μεταγωγή τους στην περιοχή του Έβρου και επαναπροώθησή τους στην Τουρκία μαζί με δεκάδες άλλους αλλοδαπούς (μεταξύ των οποίων και ανήλικοι), τον Ιούλιο 2020.
15. Υπόθεση 287598 (23 Οκτωβρίου 2020): Καταγγελία δύο οικογενειών Ιρακινών κουρδικής καταγωγής (συνολικά 9 άτομα), μέσω δικηγόρου, για σύλληψή τους σε δομή φιλοξενίας στην

23 “Greece: Violent Pushbacks at Turkey Border”, <https://www.hrw.org/news/2018/12/18/greece-violent-pushbacks-turkey-border>

24 Στις 19 Ιουλίου 2019, ο εν λόγω πρόσφυγας κλήθηκε στα γραφεία του Συνηγόρου, κατέθεσε για την πρώτη επαναπροώθηση και συντάχθηκε έκθεση κατάθεσης.

περιοχή της Θεσσαλονίκης, μεταγωγή τους στην περιοχή του Έβρου και επαναπροώθησή τους στην Τουρκία μαζί με άλλους αλλοδαπούς, τον Σεπτέμβριο 2020.

Εκτός από τις παραπάνω αναφορές με καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις στην περιοχή του Έβρου, ο Συνήγορος έλαβε επίσης αναφορές, στις οποίες το “Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες” και άλλες οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ενημέρωναν την αστυνομία και τον Συνήγορο ότι είχαν λάβει ειδοποίηση από αλλοδαπούς που είχαν μόλις περάσει τα σύνορα και ζητούσαν να οδηγηθούν στις ελληνικές αρχές για να καταγραφούν και να εκδηλώσουν βούληση για άσυλο. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι αστυνομικές αρχές απαντούσαν, ότι βρήκαν τους αλλοδαπούς και τους οδήγησαν στα τοπικά κέντρα καταγραφής. Σε άλλες, ενημέρωναν τις οργανώσεις, ότι οι έρευνες απέβησαν άκαρπες. Τέλος, ο Συνήγορος έλαβε, κυρίως μέσα στο 2020, άλλες αναφορές με καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις στα θαλάσσια σύνορα με την Τουρκία, στο βόρειο Αιγαίο.

Όλες οι παραπάνω καταγγελίες εξετάστηκαν και εξετάζονται ξεχωριστά καθώς δεν εμπίπτουν στο πεδίο αυτής της αυτεπάγγελτης έρευνας η οποία περιορίζεται σε καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις στον γεωγραφικό χώρο των χερσαίων συνόρων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας²⁵

1. Υπόθεση 255600 (18 Ιανουαρίου 2019)
 - Προκαταρκτική Διοικητική Εξέταση (ΠΔΕ) για δημοσίευμα Spiegel (Έβρος, Δεκέμβριος 2018)
 - Πόρισμα στάλθηκε στο Συνήγορο 9.7.2019
 - Ο Συνήγορος το έκρινε ανεπαρκές και ζήτησε συμπλήρωσή του 18.11.2019
 - Διατάχθηκε συμπλήρωση βάσει υποδείξεων Συνηγόρου 20.1.2020
 - Νέο πόρισμα αναμένεται
2. Υπόθεση 268096 (7 Οκτωβρίου 2019)
 - ΠΔΕ για καταγγελία της οργάνωσης “Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες” (Έβρος, Ιούλιος 2018)

²⁵ Όπως προβλέπεται από τον ν. 4443/2016, όπως τροποποιηθείς ισχύει.

- Πόρισμα αναμένεται

- 3. Υπόθεση 274746 (14 Φεβρουαρίου 2020)
 - ΠΔΕ για ενυπόγραφη καταγγελία Ιρανού (Έβρος, Μάιος 2019)
 - Πόρισμα αναμένεται

- 4. Υπόθεση 278313 (8 Μαΐου 2020)
 - ΠΔΕ για ενυπόγραφη καταγγελία Τούρκου (Έβρος, Μάιος 2019)
 - Πόρισμα αναμένεται

- 5. Υπόθεση 280648 (22 Ιουνίου 2020)
 - ΠΔΕ για καταγγελία οργάνωσης «Άρσις» (Έβρος, ανήλικοι, Μάρτιος 2020)
 - Πόρισμα στάλθηκε στο Συνήγορο 4.12.2020 και μελετάται

- 6. Υπόθεση 283181 (3 Αυγούστου 2020)
 - ΠΔΕ για δημοσίευμα της ιστοσελίδας “tnxs” (Έβρος, Ιούνιος 2019)
 - Πόρισμα στάλθηκε στο Συνήγορο 4.12.2020 και μελετάται

V. Ενέργειες του Συνηγόρου του Πολίτη και ανταπόκριση της διοίκησης

Συνήγορος

Επιστολές σε διοίκηση και φορείς

- Στις 28 Ιουνίου 2017, ο Συνήγορος του Πολίτη ενημέρωσε τον Επίτροπο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, Νιλς Μούιζνιεκς, για την έναρξη της αυτεπάγγελτης έρευνας και ζήτησε στοιχεία για τα περιστατικά στα οποία είχε αναφερθεί ο ίδιος με την ανακοίνωσή του στις 7 Ιουνίου.
- Στις 28 Ιουνίου 2017, ο Συνήγορος του Πολίτη ενημέρωσε τον αντιπρόσωπο στην Ελλάδα της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Φιλίπ Λεκλέρκ, για την έναρξη της αυτεπάγγελτης έρευνας και ζήτησε στοιχεία για τα περιστατικά στα οποία είχε αναφερθεί η Υπατη Αρμοστεία στην ανακοίνωσή της στις 8 Ιουνίου.
- Στις 28 Ιουνίου 2017, οι υπηρεσίες του Συνηγόρου ενημέρωσαν την Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ότι τα περιστατικά που αναφέρονταν στην μηνυτήρια αναφορά της προς την Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου καθώς και όποιο άλλο στοιχείο έκρινε σκόπιμο να στείλει στην ανεξάρτητη αρχή, θα αξιολογούνταν από τον Συνήγορο στο πλαίσιο της αυτεπάγγελτης έρευνάς του.
- Στις 3 Αυγούστου 2017, ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε με επιστολές του στους προϊσταμένους του Κλάδου Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων της αστυνομίας, της Γενικής Περιφερειακής Αστυνομικής Διεύθυνσης Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, της υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης και της υπηρεσίας Ασύλου. Στις επιστολές, ο Συνήγορος παρέθετε τις καταγγελίες για επαναπροωθήσεις πολιτών Τουρκίας, τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2017, και ζητούσε τις θέσεις των παραπάνω αρχών και πληροφορίες για τυχόν ενέργειές τους και μέτρα που έλαβαν στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους.
- Στις 21 Δεκεμβρίου 2017 (και με επιστολή υπενθύμισης στις 2 Μαΐου 2018), ο Συνήγορος με νέα επιστολή του προς τη γενική επιθεωρήτρια Αστυνομίας Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων επεσήμανε, ότι οι καταγγελίες για τα επίμαχα περιστατικά

περιελάμβαναν λεπτομερείς περιγραφές και ονομαστικές αναφορές και ζήτησε να ενημερωθεί αναλυτικά για όλα τα επιμέρους στάδια, τις διαδικασίες, τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και τα αποτελέσματα των τυπικών ή άτυπων ερευνών της αστυνομίας για τα συγκεκριμένα καταγγελλόμενα περιστατικά.

- Στις 11 Σεπτεμβρίου 2018, ο Συνήγορος απευθύνθηκε στον γενικό περιφερειακό αστυνομικό διευθυντή Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης ενημερώνοντάς τον για την από 10 Σεπτεμβρίου 2018 διεύρυνση του πεδίου της αυτεπάγγελτης έρευνας. Έθεσε υπ' όψιν του 7 δημοσιεύματα σχετικά με 9 περιστατικά παράνομης επαναπροώθησης αλλοδαπών, από τις 6 Οκτωβρίου 2017 έως τις 28 Ιουλίου 2018 και επεσήμανε τη διαφαινόμενη από τις καταγγελίες πάγια πρακτική και αλληλουχία γεγονότων. Ο Συνήγορος ζήτησε να ενημερωθεί για το εάν είχαν καταγραφεί από την αστυνομία τα καταγγελλόμενα περιστατικά, εάν συμμετείχαν σε αυτά αστυνομικά όργανα και οχήματα με οποιονδήποτε τρόπο, εάν διετάχθη έρευνα και για το τι μέτρα έχει λάβει η αστυνομία για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των αλλοδαπών που περνούν τα σύνορα και εκφράζουν τη βούληση να ζητήσουν άσυλο.
- Στις 30 Νοεμβρίου 2018, ο Συνήγορος ζήτησε με επιστολές του από τις Διευθύνσεις Αστυνομίας Ορεστιάδας και Αλεξανδρούπολης να του στείλουν πλήρη αντίγραφα των φακέλων των αντίστοιχων προκαταρκτικών διοικητικών εξετάσεων που διενήργησαν σε συνέχεια της από 11 Σεπτεμβρίου επιστολής του Συνηγόρου.
- Στις 17 Δεκεμβρίου 2018, ο Συνήγορος ζήτησε με επιστολή του από τη Διεύθυνση Αστυνομίας Ορεστιάδας, να διευκρινίσει την αναφορά, στην από 12 Οκτωβρίου επιστολή της, σε αποτροπή εισόδου από την Τουρκία στην Ελλάδα περίπου 57.000 ατόμων συνολικά για τα έτη 2017-2018. Συγκεκριμένα, ο Συνήγορος ζήτησε αναλυτική περιγραφή και αντίγραφα σχετικών εγγράφων ως προς το πλαίσιο (γενικό κανονιστικό και επιμέρους κανόνες εμπλοκής, εγκυκλίους, οδηγίες κλπ) και όλα τα επιμέρους στοιχεία και δραστηριότητες για τα αντίστοιχα περιστατικά της διετίας που οδήγησαν στο παραπάνω αποτέλεσμα.
- Στις 17 Δεκεμβρίου 2018, ο Συνήγορος ζήτησε από τον γενικό περιφερειακό αστυνομικό διευθυντή Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης να τον ενημερώσει για ενδεχόμενες ενέργειες των υπηρεσιών του σχετικά με τις καταγγελλόμενες στον τουρκικό και ελληνικό Τύπο παράνομες επαναπροωθήσεις, από την

Ελλάδα στην Τουρκία, περίπου 2.490 αλλοδαπών μέσα στον Νοέμβριο του 2018²⁶.

- Στις 3 Ιανουαρίου 2019, ο Συνήγορος ενημέρωσε τον αντιπρόσωπο στην Ελλάδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Φιλίπ Λεκλέρκ, για την διεύρυνση του πεδίου της αυτεπάγγελτης έρευνας και ζήτησε στοιχεία για τα περιστατικά παράνομης επαναπροώθησης για τα οποία η Ύπατη Αρμοστεία φέρεται να είχε λάβει πληροφόρηση σύμφωνα με δημοσιεύματα του τουρκικού και ελληνικού Τύπου στις 5 και 6 Δεκεμβρίου 2018²⁷.
- Στις 25 Ιουνίου 2019, ο Συνήγορος με επιστολή του προς τον αντιπρόσωπο στην Ελλάδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Φιλίπ Λεκλέρκ, ζήτησε στοιχεία ταυτοποίησης των αλλοδαπών που κατήγγειλαν, ότι έπεσαν θύματα παράνομης επαναπροώθησης σύμφωνα με την επιστολή που έστειλε ο οργανισμός στις ελληνικές αρχές στις 2 Μαΐου 2019 (και κοινοποίησε στον Συνήγορο στις 20 Μαΐου).
- Στις 19 Δεκεμβρίου 2019, ο Συνήγορος με επιστολή του προς το γερμανικό περιοδικό Der Spiegel και την οργάνωση Forensic Architecture, ζήτησε αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τα περιστατικά καταγγελλόμενων επαναπροωθήσεων που αναφέρονταν σε έρευνα του περιοδικού σε συνεργασία με την παραπάνω οργάνωση που δημοσιεύτηκε στην ιστοσελίδα του Der Spiegel²⁸.

Επισκέψεις

Στις 30 Νοεμβρίου 2017, κλιμάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη με επικεφαλής τον Βοηθό Συνήγορο για θέματα Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, συναντήθηκε στην Κομοτηνή με τον γενικό περιφερειακό αστυνομικό διευθυντή Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης. Μεταξύ των θεμάτων που συζητήθηκαν ήταν και οι καταγγελίες για επαναπροωθήσεις στην περιοχή του Έβρου. Ο αξιωματικός της αστυνομίας τόνισε, ότι η υπηρεσία του δεν κάνει επαναπροωθήσεις

26 Βλ. ενδεικτικά εφημερίδα Σαμπάχ <https://www.dailysabah.com/turkey/2018/12/06/despite-greeces-denial-controversial-pushback-of-migrants-prevails> και <https://www.dailysabah.com/investigations/2018/12/07/fourth-migrant-found-dead-near-border-greek-pushback-suspected> και Σκάι <https://www.skai.gr/news/greece/tourkikos-typos-gia-evro-oi-ellines-kakopoioun-metanastes-kai-tous-s>

27 Βλ. δημοσιεύματα ό.π.

28 Δημοσίευμα της 13 Δεκεμβρίου 2019 με τίτλο “Videos Show Apparent Illegal Pushback of Migrants” <https://www.spiegel.de/international/global/societies/greece-videos-show-apparent-illegal-pushback-of-migrants-a-1301228.html>

καθώς αυτό θα ήταν αντίθετο στη νομοθεσία. Ως προς τις επίμαχες καταγγελίες, σημείωσε, ότι δεν υπήρξε κάποια εξέλιξη και ότι η υπηρεσία του δεν διέταξε τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης καθώς δεν υπήρξαν βάσιμες ενδείξεις.

Συναντήσεις με φορείς, οργανώσεις και οργανισμούς

Κατά τη διάρκεια της αυτεπάγγελτης έρευνας ο Συνήγορος έγινε αποδέκτης πολλών αιτημάτων για πληροφόρηση από φορείς και οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιδίως των δικαιωμάτων των προσφύγων. Τα περισσότερα αιτήματα αφορούσαν στοιχεία και συμπεράσματα που ενδεχομένως είχαν ήδη προκύψει από την έρευνα. Σε όλες τις περιπτώσεις, η ανεξάρτητη αρχή επιβεβαίωσε, ότι διεξάγει έρευνα για το θέμα και επιφυλάχθηκε να δημοσιοποιήσει περισσότερες πληροφορίες μετά την ολοκλήρωσή της.

Βουλή

- Στις 27 Ιουλίου 2017, εκπρόσωπος του Συνηγόρου του Πολίτη προσκλήθηκε στην ακρόαση φορέων της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου της Βουλής με θέμα “Δικαιώματα Προσφύγων και Αιτούντων Άσυλο”. Ερωτηθείς για το ζήτημα των επαναπροωθήσεων, ο εκπρόσωπος του Συνηγόρου ενημέρωσε την Επιτροπή, ότι η ανεξάρτητη αρχή διεξάγει αυτεπάγγελτη έρευνα κατά τη διάρκεια της οποίας δεν μπορεί να κάνει κάποιο σχόλιο²⁹.

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ)

- Στις 22 Ιουνίου 2017, εκπρόσωπος του Συνηγόρου του Πολίτη ενημέρωσε την ολομέλεια της ΕΕΔΑ, ότι η ανεξάρτητη αρχή διεξάγει αυτεπάγγελτη έρευνα με αντικείμενο τις καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις στην περιοχή του Έβρου³⁰.

29 Βλ. σχ. στην ιστοσελίδα της Βουλής https://www.hellenicparliament.gr/Koinovouleftikes-Epitropes/Synedriaseis?met_id=1abe107f-5b50-4a86-91ed-a7ba00f0b436

30 Στη συνέχεια η ΕΕΔΑ προέβη σε σχετική ανακοίνωση, βλ. https://www.nchr.gr/images/pdf/nea_epikairothta/Anakoinosi_EEDA_Epanaprowthiseis.pdf. Στις 29 Νοεμβρίου του 2018 η ΕΕΔΑ δημοσιοποίησε κείμενο-δήλωση, βλ. https://www.nchr.gr/images/pdf/nea_epikairothta/Dilosi_EEDA_Evros.pdf ενώ τον Σεπτέμβριο του 2019 και τον Σεπτέμβριο του 2020 δημοσιοποίησε “Έκθεση Αναφοράς για το Προσφυγικό και το Μεταναστευτικό Ζήτημα” με ειδικά κεφάλαια για τις επαναπροωθήσεις, βλ. https://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/Ekthesi%20Anaforas%20gia%20to%20Prosfygiko.pdf και https://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/Ekthesi_Anaforas_Prosfugiko_el_compressed.pdf

- Στις 18 Ιουνίου 2020, εκπρόσωπος του Συνηγόρου του Πολίτη συμμετείχε στην τηλεδιάσκεψη του Γ' Τμήματος της ΕΕΔΑ με θέμα τις καταγγελίες για επαναπροωθήσεις στα σύνορα. Ο εκπρόσωπος της ανεξάρτητης αρχής περιέγραψε το πλαίσιο της έρευνας, τη συνεργασία με την αστυνομία και με οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο πεδίο και σημείωσε, ότι καθώς η έρευνα βρισκόταν ακόμα σε εξέλιξη δεν ήταν δυνατή η συζήτηση για τυχόν ευρήματα ή συμπεράσματα³¹.

Άλλοι οργανισμοί και οργανώσεις

- Στις 16 Οκτωβρίου 2017, ο Συνήγορος του Πολίτη συναντήθηκε με αντιπροσωπεία της οργάνωσης "Γιατροί Χωρίς Σύνορα" η οποία τον ενημέρωσε για καταγγελία τετραμελούς οικογένειας από τη Συρία σύμφωνα με την οποία, στις αρχές Μαΐου, η οικογένεια πέρασε από την Τουρκία στην Ελλάδα, μέσω του ποταμού Έβρου, προσήχθη από την αστυνομία και στη συνέχεια επαναπροωθήθηκε παράτυπα, μαζί με άλλους αλλοδαπούς, στην Τουρκία³².
- Στις 13 Μαρτίου 2018, ο Συνήγορος του Πολίτη συναντήθηκε με αντιπροσωπεία του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού η οποία ενημέρωσε την ανεξάρτητη αρχή, ότι έχει λάβει αναφορές για 43 περιστατικά επαναπροώθησης στην περιοχή του Έβρου μέσα στο δεύτερο εξάμηνο του 2017. Τα περιστατικά κάποιες φορές αφορούσαν περισσότερα από ένα άτομα (κατά το ένα τρίτο ασυνόδευτους ανήλικους) και καταγράφηκαν παρόμοια διαδικαστικά και οργανωτικά χαρακτηριστικά τα οποία η αντιπροσωπεία περιέγραψε στον Συνήγορο. Η οργάνωση ανέφερε, ότι έκανε συνεντεύξεις με αλλοδαπούς που φέρονται να επαναπροωθήθηκαν, δεν έχει όμως την εξουσιοδότηση να αποκαλύψει στοιχεία ταυτότητας των εν λόγω αλλοδαπών.
- Στις 20 Μαρτίου 2018, αντιπροσωπεία του Συνηγόρου του Πολίτη συναντήθηκε με στελέχη της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για να ενημερωθεί για τις καταγγελίες για επαναπροωθήσεις. Οι εκπρόσωποι του οργανισμού, από το 2013

31 Μετά την τηλεδιάσκεψη η ΕΕΔΑ υιοθέτησε και δημοσιοποίησε σχετικό κείμενο-δήλωση, βλ. https://www.nchr.gr/images/pdf/apofaseis/prosfuges_metanastes/Dilosi%20EEDA_Anaferomenes%20praktikes%20epanaproothiseon.pdf

32 Οι καταγγέλλοντες δεν επιθυμούσαν να αποκαλυφθεί το όνομά τους, φοβούμενοι για την ασφάλειά τους, με αποτέλεσμα να είναι πολύ δύσκολη η διερεύνηση της υπόθεσης, το δε καταγγελλόμενο περιστατικό αφορούσε πολίτες τρίτου κράτους και βρισκόταν, εκείνη την περίοδο, εκτός του πεδίου της αυτεπάγγελτης έρευνας.

έως το 2017, κατέγραψαν μαρτυρίες για 350 περιστατικά παράνομης επαναπροώθησης στον Έβρο αλλά και στα θαλάσσια σύνορα τα οποία αφορούσαν περίπου 11.500 ανθρώπους. Από αυτούς οι 7.500 φέρονται να επαναπροωθήθηκαν μέσω του Έβρου. Πρόκειται κυρίως για Αφγανούς, Πακιστανούς, Σύριους και, από το 2016, Τούρκους. Ο οργανισμός δεν διαθέτει ονόματα ή τη συναίνεση των καταγγελλόντων ώστε να ταυτοποιηθούν τα περιστατικά³³.

Διοίκηση

- Στις 11 Αυγούστου 2017, η διευθύντρια της υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης απάντησε στην από 3 Αυγούστου 2017 επιστολή του Συνηγόρου. Σημείωσε, ότι η υπηρεσία τηρεί την προβλεπόμενη από τη νομοθεσία διαδικασία και ότι κατά τις επίμαχες ημερομηνίες, 24 Μαΐου και 2 Ιουνίου δεν καταγράφηκαν από τις υπηρεσίες της πολίτες Τουρκίας με τα στοιχεία που αναφέρονταν στην επιστολή του Συνηγόρου.
- Στις 30 Αυγούστου 2017, η διευθύντρια της υπηρεσίας Ασύλου απάντησε στην από 3 Αυγούστου 2017 επιστολή του Συνηγόρου. Σημείωσε, ότι η υπηρεσία τηρεί την προβλεπόμενη από τη νομοθεσία διαδικασία και ότι κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα δεν καταγράφηκε βούληση για υποβολή αιτήματος ασύλου από πολίτες Τουρκίας με τα στοιχεία που αναφέρονταν στην επιστολή του Συνηγόρου.
- Στις 25 Σεπτεμβρίου 2017, η γενική επιθεωρήτρια Αστυνομίας Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων απάντησε στην από 3 Αυγούστου 2017 επιστολή του Συνηγόρου. Επισήμανε, ότι η υπηρεσία τηρεί την προβλεπόμενη από τη νομοθεσία διαδικασία και ότι κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα δεν πραγματοποιήθηκε σύλληψη πολιτών Τουρκίας με τα στοιχεία που αναφέρονταν στην επιστολή του Συνηγόρου. Πρόσθεσε ότι στα οχήματα της αστυνομίας δεν περιλαμβάνεται κάποιο με τον αριθμό

³³ Από το 2017 επικαλούνται ότι είχαν καταγγελίες, ότι οι αρχές συλλαμβάνουν άτυπα αλλοδαπούς, αρκετά μακριά από τα σύνορα (πχ Θεσσαλονίκη) και τους επαναπροωθούν παράνομα. Οι καταγγελίες αφορούσαν ακόμα και ήδη κρατούμενους πχ στο Παρανέστι, αλλοδαπούς με άδεια διαμονής σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ και αλλοδαπούς που είχαν ήδη λάβει υπηρεσιακά σημειώματα καταχώρισης της βούλησης για άσυλο. Οι καταγγελίες αναφέρουν παρόμοια χαρακτηριστικά (οργανωτικά, διαδικαστικά κλπ). Απ' την άλλη πλευρά, δεν διέθεταν καμία μαρτυρία στελέχους τους ή τρίτου που να επιβεβαιώνει ως αυτόπτης μάρτυς κάποιο περιστατικό ούτε προκύπτει κάποια ένδειξη συνεργασίας ελληνικών και τουρκικών αρχών.

κυκλοφορίας που αναφερόταν στις καταγγελίες. Η επιστολή κατέληγε στο ότι από την έρευνα που διενεργήθηκε από τις υπηρεσίες της αστυνομίας δεν προέκυψαν στοιχεία που να συνηγορούν στη διενέργεια περαιτέρω πειθαρχικής διερεύνησης για τα συγκεκριμένα περιστατικά και ότι δεν πραγματοποιούνται από την αστυνομία επαναπροωθήσεις αλλοδαπών.

- Την 1η Αυγούστου 2018, η γενική επιθεωρήτρια Αστυνομίας Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων απάντησε στην από 21 Δεκεμβρίου 2017 επιστολή του Συνηγόρου. Σημείωσε, ότι δεν προέκυψε κανένα στοιχείο σχετικό με τις καταγγελίες και ότι η αστυνομία τηρεί την ευρωπαϊκή και ελληνική νομοθεσία και εφαρμόζει τις προβλεπόμενες ποινικές και διοικητικές διαδικασίες με γνώμονα τον πλήρη σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρέθεσε αριθμητικά στοιχεία σχετικά με συλλήψεις αλλοδαπών για παράνομη είσοδο στη χώρα από την περιοχή του Έβρου για τα επίμαχα χρονικά διαστήματα³⁴.
- Στις 19 Σεπτεμβρίου 2018, η Διεύθυνση Αστυνομίας Αλεξανδρούπολης ενημέρωσε τον Συνήγορο, ότι έδωσε εντολή για τη διενέργεια προκαταρκτικής διοικητικής εξέτασης για να διαπιστωθεί εάν τελέστηκαν παραπτώματα από αστυνομικούς της δικαιοδοσίας της σχετικά με τα περιστατικά που αναφέρονταν στην από 11 Σεπτεμβρίου 2018 επιστολή του Συνηγόρου.
- Στις 20 Σεπτεμβρίου 2018, η Διεύθυνση Αστυνομίας Ορεστιάδας ενημέρωσε τον Συνήγορο, ότι έδωσε εντολή για τη διενέργεια προκαταρκτικής διοικητικής εξέτασης για να διαπιστωθεί εάν τελέστηκαν παραπτώματα από αστυνομικούς της δικαιοδοσίας της σχετικά με τα περιστατικά που αναφέρονταν στην από 11 Σεπτεμβρίου 2018 επιστολή του Συνηγόρου.

³⁴ Περιέγραψε, επίσης, σε γενικές γραμμές την επιχείρηση που υλοποιείται από το 2012 στον Έβρο, σε συνεργασία με τη Frontex, για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης και τις επιμέρους κοινές επιχειρήσεις. Διευκρίνισε, ότι δεν γίνονται κοινές επιχειρήσεις με τις τουρκικές αρχές, ούτε υπάρχει κάποια συνεργασία με περιεχόμενο που να βρίσκεται σε αντίθεση με την ευρωπαϊκή και ελληνική νομοθεσία ή να παραβιάζει την αρχή της μη επαναπροώθησης. Τόνισε, ότι από την έρευνα της αστυνομίας δεν προέκυπταν στοιχεία που να συνηγορούν στη διενέργεια περαιτέρω πειθαρχικής διερεύνησης ή και άσκησης πειθαρχικού ελέγχου για τα καταγγελλόμενα περιστατικά, προσθέτοντας ότι στελέχη της αστυνομίας κατέθεσαν ενόρκως στον αντιεισαγγελέα εφετών Θράκης στο πλαίσιο προκαταρκτικής εξέτασης που διέταξε η Εισαγγελία του Αρείου Πάγου. Τέλος, τόνισε, ότι σε καμία περίπτωση η αστυνομία δεν κάνει επαναπροωθήσεις, αντιθέτως έχει πραγματοποιήσει πολλές επιχειρήσεις διάσωσης μεταναστών και προσφύγων που αντιμετώπισαν κίνδυνο ζωής, ενώ ουδέποτε καταγγέλθηκε ή αναφέρθηκε στην Διεύθυνση Αστυνομίας Ορεστιάδας περιστατικό κακομεταχείρισης συλληφθέντος ή βάνανσης συμπεριφοράς αστυνομικού.

- Στις 12 Οκτωβρίου 2018, η Διεύθυνση Αστυνομίας Ορεστιάδας ενημέρωσε τον Συνήγορο, ότι ολοκληρώθηκε η προκαταρκτική διοικητική εξέταση χωρίς να προκύψει ευθύνη για αστυνομικούς της δικαιοδοσίας της. Ειδικότερα, δεν βρέθηκε καμία σχετική καταγραφή σε βιβλίο αδικημάτων και συμβάντων, δεν βρέθηκε κανένα στοιχείο, ότι πράγματι συνέβησαν όσα αναφέρονταν στα δημοσιεύματα και δεν καταγγέλθηκε περιστατικό κακομεταχείρισης πολίτη ή βάναυσης συμπεριφοράς αστυνομικού κατά το επίμαχο διάστημα. Η αστυνομία αποδίδει τις καταγγελίες σε οργανωμένα κυκλώματα διακινητών μεταναστών και προσθέτει ότι το προσωπικό της απέτρεψε την είσοδο στην Ελλάδα περίπου 57.000 αλλοδαπών κατά τη διετία 2017-2018 αλλά και συνέβαλε στη διάσωση εκατοντάδων αλλοδαπών στον ποταμό Έβρο.
- Στις 16 Οκτωβρίου 2018, η Διεύθυνση Αστυνομίας Αλεξανδρούπολης ενημέρωσε τον Συνήγορο, ότι ολοκληρώθηκε η προκαταρκτική διοικητική εξέταση χωρίς να προκύψει ευθύνη για αστυνομικούς της δικαιοδοσίας της. Ειδικότερα, δεν βρέθηκε καμία σχετική καταγραφή σε βιβλίο αδικημάτων και συμβάντων, δεν βρέθηκε κανένα στοιχείο, ότι πράγματι συνέβησαν όσα αναφέρονταν στα δημοσιεύματα και δεν καταγγέλθηκε περιστατικό κακομεταχείρισης πολίτη ή βάναυσης συμπεριφοράς αστυνομικού κατά το επίμαχο διάστημα. Η αστυνομία αποδίδει τις καταγγελίες σε οργανωμένα κυκλώματα διακινητών μεταναστών.
- Στις 17 Δεκεμβρίου 2018, η Διεύθυνση Αστυνομίας Ορεστιάδας έστειλε στον Συνήγορο αντίγραφο του φακέλου της προκαταρκτικής διοικητικής εξέτασης που είχε ζητηθεί από τις 30 Νοεμβρίου.
- Στις 18 Δεκεμβρίου 2018, η Διεύθυνση Αστυνομίας Αλεξανδρούπολης έστειλε στον Συνήγορο αντίγραφο του φακέλου της προκαταρκτικής διοικητικής εξέτασης που είχε ζητηθεί από τις 30 Νοεμβρίου.
- Στις 11 Ιανουαρίου 2019, η Διεύθυνση Αστυνομίας Ορεστιάδας απάντησε στην από 17 Δεκεμβρίου 2018 επιστολή το Συνηγόρου παρέχοντας πληροφορίες για τις επιχειρήσεις της αστυνομίας στα χερσαία σύνορα με την Τουρκία και διευκρινίζοντας τα περί αποτροπής παράτυπης εισόδου στη χώρα μεταναστών. Σύμφωνα με την επιστολή, η αποτροπή ήταν αποτέλεσμα παρουσίας αστυνομικών δυνάμεων που εξέπεμπαν ηχητικά και φωτεινά σήματα μόλις αντιλαμβάνονταν διακινητές στην τουρκική όχθη του Έβρου και τους ανάγκαζαν έτσι να εγκαταλείψουν την

προσπάθεια. Σε περίπτωση παράτυπης διάσχισης του ποταμού, η αστυνομία διευκρινίζει, ότι προχωρά σε συλλήψεις.

- Στις 27 Ιανουαρίου 2019, το κέντρο ολοκληρωμένης διαχείρισης συνόρων και μετανάστευσης της αστυνομίας, απαντώντας στην από 17 Δεκεμβρίου 2018 επιστολή του Συνηγόρου προς τον γενικό περιφερειακό αστυνομικό διευθυντή ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, επισήμανε ότι, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, δεν βρέθηκε περιστατικό συναφές με τους ισχυρισμούς που διατυπώνονταν στα επίμαχα δημοσιεύματα. Η επιστολή περιλαμβάνει περιγραφή της διαδικασίας την οποία εφαρμόζει η αστυνομία σε περιπτώσεις παράτυπης εισόδου αλλοδαπών στη χώρα.

VI. Η αρχή της μη επαναπροώθησης

Στον πυρήνα των υποθέσεων που διερεύνησε ο Συνήγορος είναι ο σεβασμός της αρχής της μη επαναπροώθησης (non-refoulement): Πολίτες τρίτων κρατών, ακόμα και ανιθαγενείς, που αναζητούν διεθνή προστασία δεν επιτρέπεται να επαναπροωθηθούν στη χώρα από την οποία, με οποιονδήποτε τρόπο, νόμιμο ή παράνομο, εισήλθαν στην ελληνική επικράτεια, προτού διαπιστωθεί από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές εάν όντως δικαιούνται διεθνή προστασία. Αυτή η απαγόρευση επαναπροώθησης είναι απόλυτη, δεν έχει εξαιρέσεις και δεν εξαρτάται από τη συνδρομή ιδιαίτερων συνθηκών ή περιστάσεων.

Η αρχή της μη επαναπροώθησης πηγάζει τόσο από το εθνικό όσο και από το ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο³⁵ και περιλαμβάνει την απαγόρευση επιστροφής αλλοδαπού σε οποιαδήποτε χώρα όπου ο εν λόγω αλλοδαπός φοβάται βάσιμα, ότι απειλείται η ζωή του ή η ελευθερία του ή από όπου κινδυνεύει να επαναπροωθηθεί σε άλλη χώρα, όπου θα αντιμετωπίσει παρόμοιο κίνδυνο³⁶. Ως εκ τούτου, περιλαμβάνει την απαγόρευση επιστροφής, με οποιονδήποτε τρόπο, από την Ελλάδα στην Τουρκία και πολιτών τρίτων κρατών οι οποίοι δυνητικά θα κινδύνευαν με επαναπροώθηση από την Τουρκία σε κάποιο άλλο κράτος όπου θα αντιμετώπιζαν κίνδυνο.

Η υποχρέωση σεβασμού της αρχής της μη επαναπροώθησης έχει ως συνέπεια ότι κάθε συμβαλλόμενο κράτος οφείλει να παρέχει σε αλλοδαπούς ή ανιθαγενείς που ισχυρίζονται, ότι δικαιούνται διεθνή προστασία, αποτελεσματική πρόσβαση στην διαδικασία μέσα από την οποία θα εξεταστεί το αίτημά τους. Ένα συμβαλλόμενο κράτος, όπως η Ελλάδα, δεν μπορεί να επαναπροωθήσει άτυπα ή να επιστρέψει μέσα

35 Άρθρο 33 παρ.1 της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951, όπως ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με το Ν.Δ. 3989/1959 «Περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων» (ΦΕΚ 201/19-26.09.1959, τ. Α΄): *“Ουδεμία Συμβαλλομένη Χώρα θα απελαύνη ή θα επαναπροωθή, καθ’ οιοδήποτε τρόπον, Πρόσφυγας, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων.”* και Πρωτόκολλο για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1967 όπως κυρώθηκε με τον Α.Ν.389/1968 (ΦΕΚ Α΄125/4-6-1968).

36 Βλ. σχ. Γνωμοδότηση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Γενεύη 26 Ιανουαρίου 2007, <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c22ff542>

από κάποια τυπική διαδικασία αλλοδαπό που ισχυρίζεται ότι δικαιούται άσυλο, χωρίς να εξετάσει προηγουμένως το αίτημά του. Τυχόν παραβίαση αυτής της υποχρέωσης με οποιονδήποτε τρόπο συνιστά βαρύτερη παραβίαση θεμελιώδους κανόνα διεθνούς, ευρωπαϊκού και εθνικού δικαίου και της αντίστοιχης νομολογίας.

VII. Διαπιστώσεις

Ο Συνήγορος δεν διαθέτει από τη νομοθεσία τα απαραίτητα θεσμικά εργαλεία και τα μέσα για να διερευνήσει αποτελεσματικά και με πληρότητα τα ίδια τα πραγματικά περιστατικά, ώστε να διαμορφώσει κρίση ως προς τυχόν πράξεις και παραλείψεις της διοίκησης στο πεδίο.

Διαπιστώνει, όμως, στα καταγγελλόμενα περιστατικά που διερεύνησε, την επανάληψη μιας διαχρονικά σταθερής πρακτικής, σύμφωνα πάντα με τις καταγγελίες. Διαπιστώνει επίσης την σταθερή πεποίθηση των καταγγελλόντων, ότι στις καταγγελλόμενες επαναπροωθήσεις υπήρξε εμπλοκή ή ευθύνη της πολιτείας σε επίπεδο επιχειρησιακού σχεδιασμού, υλικοτεχνικής και κτιριακής υποδομής, και αυτουργών.

Σημειώνει, τέλος, ότι η ανταπόκριση των αρμόδιων υπηρεσιών της αστυνομίας στις καταγγελίες πολιτών τρίτων κρατών και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για παράνομες επαναπροωθήσεις, είχε τις περισσότερες φορές τη μορφή τυπικής επιστολής με παρόμοια χαρακτηριστικά. Στην επιστολή αυτή περιγράφονταν σε γενικές γραμμές το θεσμικό πλαίσιο, οι αρμοδιότητες της αστυνομίας, το πλαίσιο συνεργασίας με ευρωπαϊκούς φορείς στα σύνορα, η διαπίστωση ότι δεν βρέθηκε καμία ένδειξη πλημμέλειας ή πειθαρχικού παραπτώματος στελέχους της αστυνομίας, η εκτίμηση ότι οι καταγγελίες για επαναπροωθήσεις προέρχονται ενδεχομένως από παράνομα κυκλώματα διακίνησης και έχουν στόχο να πλήξουν την επιχειρησιακή ικανότητα της αστυνομίας και, τέλος, η διαβεβαίωση ότι η αστυνομία επιτελεί το έργο της με πλήρη και απόλυτο σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα.

(α) Για τα περιστατικά

Οι περισσότερες καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις περιγράφουν μια πρακτική, σχεδόν σταθερή σε βάθος χρόνου, με απροσδιόριστο αριθμό θυμάτων που, πάντως, υπολογίζεται σε αρκετές χιλιάδες: οι αλλοδαποί, σε μικρές ομάδες, περνούν παράτυπα από την Τουρκία στην Ελλάδα και φτάνουν σε κάποιον οικισμό, τις πιο πολλές φορές κοντά στα σύνορα³⁷ αναζητώντας τρόπο πρόσβασης στη

³⁷ Σύμφωνα με ορισμένες καταγγελίες, υπήρξαν και επαναπροωθήσεις αλλοδαπών που είχαν καταφέρει να απομακρυνθούν από τα σύνορα και να φτάσουν πχ στη Θεσσαλονίκη ή την

διαδικασία ασύλου. Εκεί συλλαμβάνονται από την αστυνομία και, αφού τους αφαιρεθούν κινητά τηλέφωνα και έγγραφα, παραδίδονται σε άγνωστους ένστολους χωρίς διακριτικά, συνήθως με μπλε στολές. Αυτοί τους αναγκάζουν να επιβιβαστούν σε οχήματα σχεδόν πάντα λευκά τύπου βαν χωρίς διακριτικά. Τους οδηγούν σε κτίριο, επίσης χωρίς διακριτικά, όπου παραμένουν εγκλειστοί σε μεγάλα δωμάτια μαζί με άλλους αλλοδαπούς. Δεν τους επιτρέπεται καμία επικοινωνία με οργανώσεις ή υπηρεσίες, και δεν τους παρέχεται καμία πληροφορία ούτε νερό ή φαγητό. Λίγο αργότερα, άλλοι ένστολοι, πάλι χωρίς διακριτικά αλλά με μαύρες στολές, τους οδηγούν στην ελληνική πλευρά του ποταμού Έβρου. Εκεί τους υποχρεώνουν να επιβιβαστούν σε φουσκωτές βάρκες για να τους εγκαταλείψουν στη συνέχεια σε τουρκικό έδαφος. Η όλη διαδικασία κρατά λίγο και, συνήθως, οι αλλοδαποί έχουν επαναπροωθηθεί εντός 24 ωρών από τη σύλληψή τους.

Κανείς από τους ένστολους δεν μιλάει στους αλλοδαπούς και στις λίγες φορές που κάποιοι άκουσαν τους ένστολους να μιλούν μεταξύ τους ή να δίνουν εντολές, οι καταγγελίες κάνουν λόγο για πιθανή συμμετοχή και μη Ελλήνων στην ομάδα των ένστολων. Στις περισσότερες φορές, οι καταγγέλλοντες εμφανίζονται βέβαιοι, ότι η αστυνομία ευθύνεται τόσο για την οργάνωση όσο και για την εκτέλεση των επαναπροωθήσεων. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι διεθνείς οργανισμοί που έχουν αναδείξει το θέμα δεν φαίνεται να έχουν καμία αμφιβολία (α) ότι γίνονται παράνομες επαναπροωθήσεις, ενδεχομένως εδώ και αρκετά χρόνια και (β) ότι αυτές οι επαναπροωθήσεις γίνονται, αν όχι με την ενεργή συμμετοχή, πάντως με την ανοχή (στην καλύτερη περίπτωση) ή την ενθάρρυνση και την παροχή διευκολύνσεων (προσωπικό, οχήματα, κτίρια) από την ελληνική πολιτεία είτε σε τοπικό είτε σε κεντρικό επίπεδο, ενδεχομένως δε με τη συμμετοχή και αστυνομικών από άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(β) Για την ανταπόκριση της διοίκησης

Ο Συνήγορος απευθύνθηκε σε όλες τις υπηρεσίες που εμπλέκονται στην υποδοχή αλλοδαπών στην περιοχή του Έβρου. Οι απαντήσεις που έλαβε από την υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης, την υπηρεσία Ασύλου και την Ελληνική Αστυνομία ήταν, ότι τα στελέχη

Ηγουμενίτσα ή άλλων που είχαν ήδη καταγραφεί ως αιτούντες άσυλο και πιο σπάνια επαναπροωθήσεις αναγνωρισμένων προσφύγων.

τους και οι υπηρεσίες τους εφαρμόζουν πλήρως την ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, σέβονται πλήρως και προστατεύουν τα δικαιώματα όσων περάσουν από την Τουρκία σε ελληνικό έδαφος και τους βοηθούν να αποκτήσουν, εφόσον το επιθυμούν, πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου.

Δεδομένου, ότι, στην συντριπτική πλειοψηφία των περιστατικών που καταγγέλλθηκαν, οι αλλοδαποί που φέρονται να επαναπροωθήθηκαν δεν κατάφεραν καν να επικοινωνήσουν με την υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης ή την υπηρεσία Ασύλου, ο Συνήγορος επικέντρωσε την έρευνά του σε πιθανές πράξεις ή παραλείψεις της Ελληνικής Αστυνομίας στις υπηρεσίες της οποίας, τοπικές και κεντρικές, απευθύνθηκε ζητώντας πληροφορίες, διευκρινίσεις και την ενδεχόμενη λήψη μέτρων.

Οι απαντήσεις που έλαβε χαρακτηρίζονται και αυτές από ομοιομορφία περιεχομένου: οι τοπικές αστυνομικές διευθύνσεις επεσήμαναν ότι δεν προέκυψαν ενδείξεις ή στοιχεία που να επιβεβαιώνουν τις καταγγελίες ή που να δικαιολογούν την έναρξη διοικητικής εξέτασης ή έρευνας για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων με πράξεις ή παραλείψεις αστυνομικών οργάνων³⁸. Παρείχαν γενικές πληροφορίες για το επιχειρησιακό πλαίσιο της δράσης τους, την σχετική ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, σημείωναν περιστατικά εντοπισμού και διάσωσης αλλοδαπών από τις τοπικές αστυνομικές δυνάμεις και απέδιδαν τις καταγγελίες για επαναπροωθήσεις σε κυκλώματα διακινητών και σχέδια αγνώστων με στόχο να πλήξουν την επιχειρησιακή ικανότητα των ελληνικών αρχών.

Οι απαντήσεις αυτές με τις οποίες οι τοπικές υπηρεσίες αρνούσαν κατηγορηματικά οποιανδήποτε ανάμιξη σε επαναπροωθήσεις απηχούσαν τις απαντήσεις των κεντρικών υπηρεσιών της αστυνομίας σε αντίστοιχα έγγραφα του Συνηγόρου, όπως αυτές του Σεπτεμβρίου του 2017 και του Αυγούστου του 2018.

³⁸ Σε πολύ λίγες περιπτώσεις διετάχθη έρευνα, η οποία ολοκληρώθηκε χωρίς να προκύψει κάτι διαφορετικό.

VIII. Συνολική εκτίμηση του Συνηγόρου του Πολίτη - Προτάσεις

Με βάση τις παραπάνω παρατηρήσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη, εξετάζοντας συνολικά το θέμα και λαμβάνοντας υπ' όψιν την συνεχιζόμενη ροή καταγγελιών για παράνομες επαναπροωθήσεις από την Ελλάδα στην Τουρκία, στην περιοχή του Έβρου, αναγνωρίζοντας αφενός τις περιορισμένες δυνατότητες ουσιαστικής διερεύνησης από την πλευρά του των καταγγελλθέντων περιστατικών, συνεχίζοντας αφετέρου την διερεύνηση επί μέρους καταγγελιών είτε στο πλαίσιο των γενικών αρμοδιοτήτων του είτε ως μηχανισμός διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας, εκτιμά συνολικά ότι:

- Το πλήθος των καταγγελιών διεθνών οργανισμών και διεθνών και ελληνικών οργανώσεων για παράνομες επαναπροωθήσεις εκατοντάδων ή και χιλιάδων αλλοδαπών από την Ελλάδα στην Τουρκία στην περιοχή του Έβρου, σε βάθος χρόνου και με σταθερά επαναλαμβανόμενα χαρακτηριστικά, έχει δημιουργήσει ανησυχία για το επίπεδο προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων στη χώρα, ιδίως στις περιφέρειες κοντά στα χερσαία σύνορα με την Τουρκία.
- Η ανησυχία αυτή πηγάζει τόσο από τις επίμονες καταγγελίες για άμεση εμπλοκή της αστυνομίας, με στελέχη, οχήματα και κτιριακές εγκαταστάσεις σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές πλησίον του Έβρου, όσο και από την αδυναμία των ελληνικών αρχών να εντοπίσουν κυκλώματα ή ομάδες ιδιωτών που ενδεχομένως ενέχονται σε παράνομες επαναπροωθήσεις.
- Η ανταπόκριση της διοίκησης στις παραπάνω καταγγελίες δεν έχει συμβάλει μέχρι σήμερα στην αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτής της ανησυχίας μέσω ενδελεχούς διερεύνησης των καταγγελιών, ιδίως εκείνων όπου κατονομάζονται αλλοδαποί που φέρονται να επαναπροωθήθηκαν παρανόμως στην Τουρκία ενώ προηγουμένως είχαν αποδεδειγμένη με έγγραφα επαφή με τις ελληνικές αρχές.

Ως εκ τούτου ο Συνήγορος προτείνει συνοπτικά τα εξής:

- Η Ελληνική Αστυνομία να διατάξει έρευνα για όσες καταγγελίες για επαναπροωθήσεις δεν διεξήχθη τυπική έρευνα, ιδίως για

εκείνες που αφορούν αλλοδαπούς με καταγεγραμμένη ή με οποιονδήποτε τρόπο αποδεδειγμένη παρουσία σε ελληνικό έδαφος και μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα να δώσει στη δημοσιότητα τα αποτελέσματα της διερεύνησης με ειδική αιτιολόγηση για κάθε περιστατικό που καταγγέλθηκε.

- Η Ελληνική Αστυνομία να εκπονήσει λεπτομερές ειδικό επιχειρησιακό σχέδιο για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αφενός τυχόν ομάδων ιδιωτών που απωθούν ή επαναπροωθούν παράνομα αλλοδαπούς στην περιοχή του Έβρου αφετέρου για την αποτελεσματική προστασία όσων αλλοδαπών εισέρχονται με οποιονδήποτε τρόπο στην Ελλάδα για να αναζητήσουν διεθνή προστασία, και να ενημερώσει/εκπαιδεύσει αντιστοίχως τα στελέχη της.

Το πόρισμα απευθύνεται, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 6 του ν. 3094/2003, στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη και στον αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας προκειμένου να λάβουν γνώση και με την παράκληση να προβούν στις απαραίτητες ενέργειες στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους.